

РОЗВИТОК ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ВИКЛИКИ ЧАСУ

В Україні розвивається система юридичної освіти, вдосконалюється система підготовки юристів. Зростає і кількість вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку юристів. Тому набуває гостроти питання щодо якості юридичної освіти, яка залежить, з-поміж іншого, від якості викладання навчально-правових дисциплін.

Підготовка юристів здійснюється у юридичних навчальних закладах, тобто діє університетська система підготовки. Інакше кажучи, майбутні юристи переважно проходять підготовку в стінах навчальних закладів. Більше того, навчання здійснюється за давнім-давнім правилом, «учнівством» – проходженням індивідуального навчання, практикою, стажуванням, тощо.

Метою вищого юридичного навчального закладу в Україні є підготовка професійної особистості юриста. Це означає, що майбутній юрист повинен володіти фундаментальними уявленнями про право, правовими знаннями, мінімальними вміннями й навичками їх застосування. Саме таку функцію, на початковому етапі, виконує юридична клініка, яка є структурним підрозділом вищого навчального закладу III-IV рівня акредитації, що здійснює підготовку фахівців за напрямом «Право», і створюється як база для практичного навчання та проведення навчальної практики студентів старших курсів, даючи можливість засвоїти основні правила професійної діяльності.

Становлення юридичної клінічної освіти умовно можна поділити на чотири періоди. Перший період припадає на середину XIX – початок XX ст., коли виникла ідея про створення юридичних клінік у Німеччині і Росії, за ініціативи окремих юристів. Другий період історії становлення юридичної клінічної освіти охоплює час від початку до 60-х рр. XX ст., коли в різних країнах, і в першу чергу в США, робилися спроби масового практичного клінічного навчання майбутніх юристів. Третій період хронологічно припав на останню третину XX ст., коли остаточно було вироблено ідеологію і розроблено методичні аспекти юридичної клінічної освіти. Четвертий сучасний період характеризується актуалізацією соціальної спрямованості юридичної освіти в різних країнах світу, коли наявність юридичних клінік на базі вищих навчальних закладів стало необхідною умовою забезпечення якості професійної юридичної освіти, конкурентоспроможності випускників вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку за напрямом «Правознавство». Окрім соціальної

спрямованості існуючих навчальних програм, сучасний етап розвитку юридичної клінічної освіти в усьому світі позначився також створенням міжнародних об'єднань і асоціацій, які координують роботу юридичних клінік, сприяють правовій просвіті населення і контролюють дотримання прав людини.

В Україні перша юридична клініка Pro bono («для добра») виникла у 1996 р. на базі Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Згодом юридичні клініки поширилися в структурах юридичних вищих навчальних закладів за участю молодіжних студентських та інших громадських організацій в Донецьку, Києві, Львові, Одесі, Ужгороді, Бердянську, Сімферополі, Луцьку, Харкові. На жаль, їх діяльність не завжди підтримувалась керівництвом. Не зважаючи на велику кількість вищих навчальних закладів, які здійснювали підготовку юристів, в Україні частина закладів довгий час не інтегрувала цей курс до навчальних планів. Прихильники традиційної академічної освіти певною мірою чинили опір, або стояли осторонь упровадження такої новації. Наприклад, клінічна юридична освіта розглядалася як факультатив, а діяльність юридичних клінік обмежувалася наданням консультацій та порад.

У своїй діяльності юридичні клініки керуються Стандартами, прийнятими Асоціацією юридичних клінік України від 16 листопада 2003 р. Ця Асоціація утворена за сприяння міжнародного фонду Відродження. Нинішня практика діяльності юридичних клінік в Україні координується також науково-методичною комісією з права. Інформаційно-методичний центр «Дебати», який функціонує за підтримки американських юристів, в межах Правової Ініціативи у Східній і Центральній Європі (ABA/CEELI) разом з USAID в узагальненому вигляді пропонує звіти про роботу юридичних клінік в Україні.

Роботу зі студентами в юридичних клініках повинні проводити, перш за все, досвідчені викладачі, які мають досвід у практичному застосуванні права або, наприклад, поєднують викладацьку роботу з адвокатською чи іншою практичною юридичною діяльністю.

Таким чином, сучасний розвиток юридичної клінічної освіти в Україні потребує подальшого удосконалення, або реформування, яке б передбачало:

- більш ширше використання офіційних Інтернет – ресурсів;
- більш тіснішу міжнародну співпрацю;
- більш предметну співпрацю з правоохоронними органами та органами правосуддя тощо.

Література

1. Поляков А. О. Юридична клінічна практика: Навч. посібник / А. О. Поляков. – Харків: Харк. Нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, 2011. – С. 8-23.
2. Юридична дидактика. Посібник з викладання права та юридичних дисциплін / За ред. д.ю.н., проф., чл.- кор. АПН України Р. О. Стефанчука. – К., 2009. – С. 5-7.